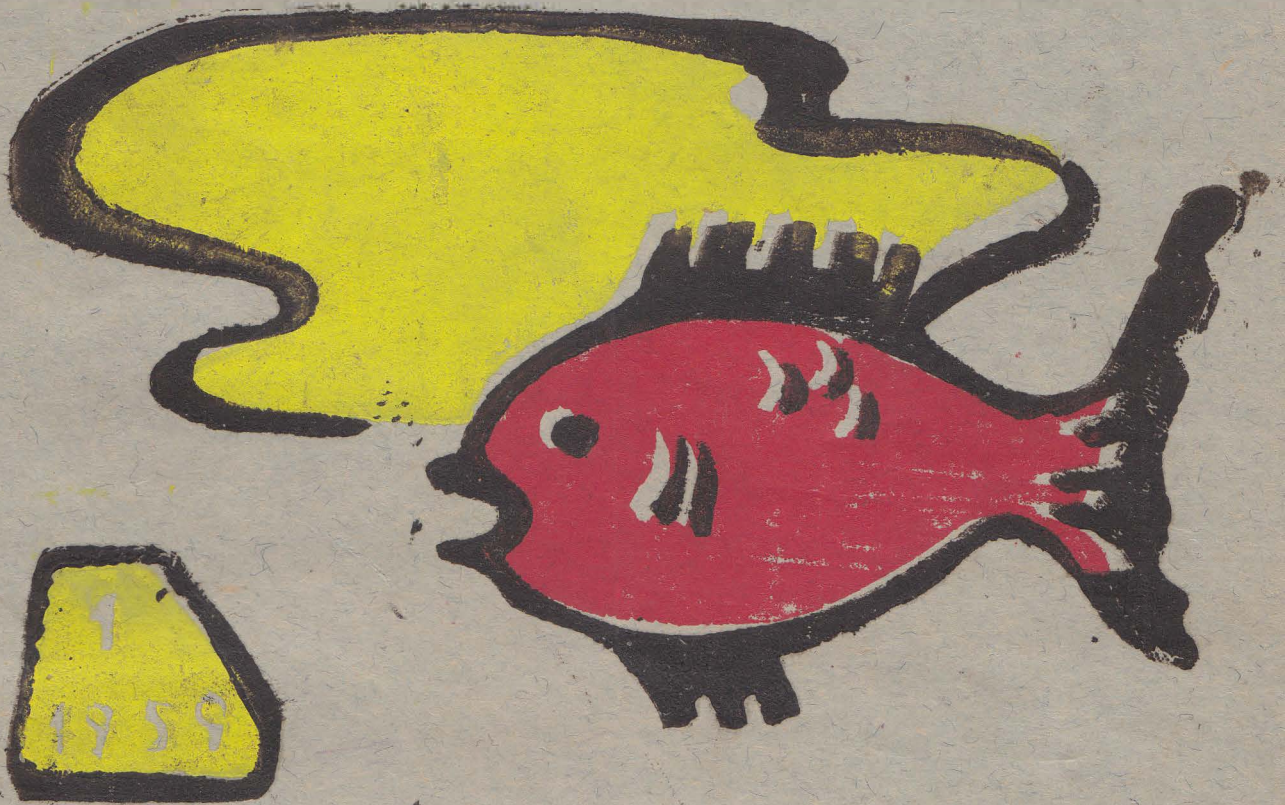


18



Orelia

1958/59

(1)

Grafman - 1958/59



P R E D G O V O R

PRED VAMI JE PRVA ŠTEVILKA NAŠEGA ČASOPISA. ZAVEDAMO SE PREGOVORA: "VSAK ZAČETEK JE SKROMEN". V NEKI MERI DRŽI TO TUDI ZA ČASOPIS. Z VAŠIM SODELOVANJEM PA SE BO LIST IZBOLJŠAL. LE VI NAM LAHKO SVETUJETE, KAJ BI BILO POTREBNO POPRAVITI, KAJ JE ODVEČ IN KVARI CELOTEN VTIS.

PREPRIČANI SMO, DA BO KVALITETA ČASOPISA RASLA Z IZKUŠNjami, KAR VELJA ZA PRIHODNJO ŠTEVILKO.

POBUDO ZA IZDAJANJE JE DAL ŠOLSKI KOMITE L M S .

UREDNIŠTVO

O B O S M E M M A R C U . . .

Mnogo je bilo hudega in grenkega v preteklosti in mnogo prizadevanj, da bi se tudi ženske osvobodile družbenega in družinskega jarma. Delavsko žensko gibanje je boj za ženske pravice strnilo z bojem vseh zatiranih zoper vse zatiralce in na široko odprlo vrata v svetlo prihodnost. Mnogo je bilo naporov naših žena med narodnoosvobodilnim bojem, naporov, ki so z neizprosno doslednostjo zgodovinske nujnosti osvobodili ne samo naše narode tujega zatiranja, ne samo naše delavstvo kapitalističnega izkoriščanja, ampak tudi ženske stoletnega jarma razredne družbe. In mnogo je naporov, da bi ustvarili socialistično družbo, da bi dogradili gospodarske temelje ne samo državi in ljudski oblasti, ampak tudi ženski enakopravnosti. Pri tem pa naša miselnost ne dohiteva vedno našega gospodarskega in političnega razvoja. Zato nekateri ljudje še vedno ne ločijo družbenega položaja in družbene vloge žensk v socializmu od skrbi naše družbe za mater in otroka ter za družino sploh.

V procesu izgrajevanja socialističnih družbenih odnosov, ki jih je človek v svojem dosedanjem razvoju ustvaril ter uporabljal v boju za boljše življenje, sodelujemo vsi: delavci, kmetje, delovna inteligenca, tako ženske kot moški.

8. marec torej ni samo dan mater, ampak je že od vsega početka barikada socialistične revolucije, katere uspehi postavljajo temelje vedno večjim zahtevam.

Kaj je bistvo ženskega vprašanja in v čem je bistvo praznika - 8. marca? Za vse mlade ljudi je treba poskrbeti, da pridejo do poklica, kajti poklic je podlaga enakopravnosti ne samo v družbi, ampak tudi v družini. Tako preprosto bistvo za vsakega, kdor ve, iz kakšnih korenin raste socializem in kaj hoče, za vsakogar, kdor je iskreno pripravljen osvobajati ne samo črnce v Južni Afriki ali v ZDA, ampak tudi svoje lastne sodržavljane.

Življenje gre sicer nujno svojo pot naprej, toda kljub temu mu moramo pobrati izpred nog čimveč nerodnih

kamnov, zato da bo lahko stopalo s čim večjimi in hitrejšimi koraki. In zato pač smemo in moramo od tistih, ki kakorkoli že ustvarjajo javno mnenje, ki vzgajajo, ki gradijo našo vrhnjo stavbo, terjati, da v svoj boj za socializem, vedno vključujejo tudi vse državljane FLRJ ne glede na spol.

IMPRESIJA JESENI

Jese -
dež prši;
ulice so prazne,
le v plašč ogrnjen v noč
siv dan beži.

Po oknih kaplje polze
in veter objema takšne noči,
ki kot pošasti
hitijo v mokre dni.

Obraz mi je skrila v ramó.
In samo dež je udarjal ob napeto nebó...

(x y)

SANJE NAPRODAJ

V moji mali rdeči denarnici večinoma zeva praznina. Samo prvega v mesecu se nekoliko napolni. Takrat mi dajo "plačo", pet sto dinarjev. Mislim, da mi jih dajejo zato, da bi ne imeli sitnosti z mojimi drobnarijami ali pa, kakor oni pravijo, "da bi se naučila gospodariti z denarjem". Zadnjega cilja s tem vsekakor niso dosegli, kajti moja denarnica je že sredi meseca prazna in to se ponavlja vsak mesec. V začetku meseca pa si s svojim denarjem kupim nekaj lepih sanj. Še dobro, da so poceni in jih lahko plačaš z drobižem. Izdelujejo jih tovarne po vsem svetu in jih ponujajo s kričečo reklamo. Rdeči, zeleni in modri lepaki, rdeče, zelene in modre neonske luči. Tenčice, jazz-orkestri, kavbojski klóbuki in pištole. To so sanje cenene vrste, ki jih ne ljubim. Rada imam dru-

gačne.

Kupim jih za skromno vsotico petintrideset dinarjev, ki pa zame že kar precej pomeni. Blagajničarka v kinu mi potisne v roko rumen listek in to je moja vstopnica v deželo sanj. Potem stojim v veži in čakam, dokler se ne odpro vrata. Okrog mene se prerivajo in pogovarjajo ljudje. To spada zraven. Njihovi glasovi ustvarjajo vzdušje, ki je značilno za deželo sanj, imenovano kino - dvorana.

Potem luči. In godba. Vedno enaka godba, ki me spominja na plesišče v šoli, kjer igra šolski jazz-orkester. V žilah čutim ritem popevke "Reci mi ..." Nekoliko zastarelo, toda še zmeraj prijetno. Manj sentimentalno kot "Trije bakreni novčiči na dnu starega vodnjaka". Sicer pa je to šele začetek.

Sedim in čakam, kdaj bodo ugasnile luči. Zraven mene je sošolka Nina, ki jo zaradi njene rdeče karirane bluze pravimo "Texas". Zdi se mi, da je ponosna na svoj priimek - izgovarja ga z vidno naslado. Svoj okrogli obraz obrne k meni in blaženo vzdihne: "Gregori Peck ..."

Gregory Peck! Zares! Zdaj se je začel film. "Sneg na Kilimandžaru". Nekoč sem brala novelo s tem naslovom. Prijeten lopov je umiral nekje pod Kilimandžarom. Bogataš brez dela in skrbi, ki si je preganjal čas s tem, da je lovil nosoroge in antilope po afriških planjavah. (Mimogrede: Afriko sem si predstavljala drugače. Ta v filmu je za moje pojme preveč zelena, tropi antilop so preveliki, preveč je ptičev in povodnjih konjev, sploh vsega.) Zaradi majhne ranice je čakal letala, ki naj ga odpelje v bolnišnico ali pa smrti, kar je bilo bolj verjetno. V blodnjah se je spominjal preteklosti in kadar je mrzlica popustila, se je prepiral s svojo ženo. Ne vem več dobro, zaradi česa, zdi se mi, da zato, ker je imela veliko denarja in on zaradi tega ni mogel postati pisatelj, kar je želel biti. Sploh vse žene, ki jih je srečal, so imele preveč denarja in to ga je ugonobilo. Sovražil jih je. Potem se je mučil z uganko, kako je prišlo nekakšno okostje pod vrh zasneženega Kilimandžara in ta uganka je bila prav tako nespametna, kakor vse njegovo ostalo početje.

Zdaj ga vidim na platnu. Lepo v barvah. Malomarni obraz lepega moža, ki se mu je zaničevanje do vsega zajedlo v dušo. Nina se me oklene. V slabi luči, ki je samo odsev s platna, se njen obraz razžari v pristnem navdušenju ko pravi:

"Ti, ali ni čudovit?"

Prikimam in z očmi požiram podobe na platnu. Včasih bi rada, da bi se katera ustavila. Da bi si jo lahko temeljito ogledala. Na primer one pariške ulice, kjer je toliko cvetličark. Ali pa prizor v neki zamračeni sobi, kjer sreča Gregori Peck dekle, katero mu pravi, da se ne ukvarja z ničemer, ker hoče živeti in se zabavati. Take podobe se naglo menjavajo. Nekoliko sem razočarana. Gregori Peck se spreminja iz prikupnega lopova v osladnega poštenjaka. Proti pričakovanju je ostal zvest svoji prvi ljubezni. Najde jo nekje na španskem bojišču med republikansko vojsko. Ko jo izgubi, je samo še strt človek. Dokler ga na nekem mostu ne objame ženska, ki ima več denarja kot vse prejšnje.

Sanjam: rada bi živela v stari, visoki hiši, kjer so blizu stojnice, polne cvetja. Gregori Peck bi pisal knjigo. Vseeno, o čem. Toda moral bi pisati knjigo. Potem bi dobil honorar in odpeljala bi se v Afriko na lov na nosoroge. Ne - ni treba, da bi odpotovala v Afriko! Zadostoval bi Dubrovnik, Rab ali Opatija. Zvečer bi se sprehajala ob obali, kjer gorijo luči in gledala ribiške barke, ki se zdijo čisto negibne sredi morja in jim na kljunih nihajo prižgane luči. On bi me držal za roko in mi govoril vse tiste tople, božajoče besede, ki jih v filmu govori drugim. Sicer pa si tudi prav lahko predstavljam, da sem jaz ona onih, ki jih je ljubil. Ne ena od "cipic - petičnic". Samo tista prva, ki je živel z njo nad cvetličnim trgom in jo je pozneje umirajočo potegnil izpod nekega kamiona na španskem bojišču.

Nina ob meni joka. Za grah debele solze se ji trkljajo po rdečih licih. Njene okrogle rjave oči so čisto prestrašene.

"Ali bo umrla?"

Prikimam. Seveda bo umrla. Tako je napisano v noveli. In kako naj bi sicer dobil ono tretjo, ki si prizadeva, da bi mu pomagala in odgnala požrešne hijene in krokarje, ki čakajo na njegovo truplo? Že zdaj je poln mrliškega smradu in živali to čutijo.

Pet minut pozneje se me Nina oklene še tesneje in zdaj že z resničnim obupom sprašuje:

"Ali bo tudi on umrl?"

Zdi se mi da bo umrl. Toda zdaj, ko ga gledam kot živega na platnu, ne morem verjeti, da bo zares umrl. Oddahnem se. Žena je poiskala majhen zdravstveni priročnik, in mu enostavno prerezala rano. Lahko bi se bila tega domislila že prej! Toda potem bi film zgrešil svoj cilj.

Končno se spet prižgejo luči. Pogledam Nino. V očeh ima še solze, pozabila si jih je otreti in se že blaženo smehlja.

"Pomisli! Ves čas sem mislila, da bo umrl! Zdaj pa je le prišlo letalo!"

V zadnjih osvetljenih podobah odletava letalo. Drevo, na katerem je sedel črn krokar, je spet prazno.

Toda kaj je s snegom na Kilimandžaru? In kaj s tistim okostjem, ki so ga našli tik pod vrhom? Z okostjem nekega orangutana, ki je na nerazumljiv način lezel na vrh in na poti poginil?

Nina tega ne ve. Jaz tudi ne. Navsezadnje ni vedel niti Gregori Peck. Kakšen pomen ima torej spraševati.

Od sanj, ki so naprodaj po tako nizki ceni, res ne smeš več zahtevati, da bi ti odgovarjala na vsa vprašanja.

Mili Malenšek

Z A P U Š Č E N A

Mesto je zavito v gosto meglo,
vse ceste so mračne in tiho,
le v ozki ulici se čujejo
odmevajoči koraki.

"On!" -

vzklikne dekle
in se nasloni na okno ... Ni bil!

Spet koraki!

Bil je, a je ni opazil na oknu,
le začutil je njeno bližino
in šel mimo.

Dekle se je zazrlo v gosto meglo
in slišalo odmevajoče korake ...

Š.I.

N A Š L A S E M T I S T E O Č I ...

Našla sem tiste oči,
tiste lepe oči,
Kadar si me pogledala
sem si želela,
da bi bila ti fant
in jaz tvoje dekle.

Našla sem tiste oči,
tiste sanjave oči,
samo ne vem,
če sem našla tudi tvoje srce.

Janja

V O L I T V E

(Humoreska iz zadnje klopi)

Lepota dne je zašla s črnimi kolobarji pod očmi, kot da bi se napila alkohola. Nekdo je zadnjič požrl slino, se slekel in skočil pod odejo. Pijanci v ljubljanskih gostilnah so opravili svojo večerno molitev. Z dvigala v nebostičniku so potegnili neko vlačugo in jo nalepili na steno v baru. Silhueta mesta se ponavlja vsak dan ...

Jutro. Ob uri, ki je na tem dijaškem svetu določena za sestanke, ni bilo v predavalnici žive duše. Čreda je prihajala z naravnost strašanskimi zamudami, kakor vlaki, ki jih je nekje na odprti progi zametel sneg. Ko je bila razporeditev figur na šahovnici že zrela za otvoritev, so navadno hlače in krila odredili enominutni molk, za tiste, ki so še ostali za zameti.

Hlač v predavalnici 4.a ni bilo dosti, akljub temu, so prišle vedno do besede vse do dne, ko je zavladal matriarhat. A to je hkrati še večji kaos pomenilo, zakaj presodite pa sami?

Končno so bile hlače in krila polnoštevilno zbrana; pameti in možganov pa ljudje običajno takó ne jemljejo na sestanke.

Čreda, ali lepše kolektiv je žvekal slino. Neka delonoga lepotica je sosedu narekovala napotek za odpravo kurjih oči. Nekaj se jih je še bavilo z domačo nalogo, ostali pa so bili proforma prisotni. Seveda je bilo vmes še nekaj maksimalno verbalno nadarjenih, ali po domače klepetulj, ki so skupaj s tajnikom veterana poglavrja "bistri" poganjali težko sopihajočo lokomotivo začetega sestanka s formalnim uvodom dalje. Ker tajnika ton le ni bil podoben frekvenci, ki bi odgovarjala vsoti vseh glasov in šumov so ga nadomestile neke perlon hlače v bližini:

"Če je položaj tako resen in novega poglavarja ne bomo mogli izvoliti, predlagam, da se poglavarji menjajo po vrstnem redu, do konca leta lahko pridejo še vsi na vrsto."

Prišej je do izraza prvi v lestvici po rodu Dinar Leopold, a je v kratkem nagovoru odklonil ponujeno kandidaturo.

"Ne zmorem. Bojim se odgovornosti. Nimam poglavar-
varskih sposobnosti. Za izkazano kandidaturo se najlepše
zahvaljujem. Imam razen tega še druge napake, na primer
ravna stopala, ki me ovirajo pri hoji na sestanke."

Obrazložitev so sprejeli na znanje.

Naslednji je bil Joško Kmeč. Nekdo je pljunil
kritično opazko: "Rana na želodcu - nemogoča prebava vseh
številnih sej!" In kandidat je samo še zadovoljivo omknil:
"Da!"

Sledili so še drugi; ta je močno smrdel po mon-
štranci, njej oporekali so krive noge, on pa branil se je
kot navadno.

Končno le prevzelo je besedo "Protislovje", vo-
dilna gracija iz družbe tria: "Za poglavarja predlagam
Snegeca, ki je danes odsoten. Toda to naj nas ne moti. Mi
ga kljub temu lahko izvolimo. Kar zadeva njegovo ideologi-
jo, je Snegec neoporečen. Odlično igra tarok. Mnogo "šprica",
a časa ima dovolj. A kar je najvažnejše, je odličen taktik,
saj venomer stoji v vrsti za dodatek v študentski menzi. To-
rej primeren v vseh ozirih.

Čreda je ploskala in vzklikala od navdušenja. Vo-
litve so bile le še goltaj malice. Zmagal je kandidat v od-
sotnosti.

Naslednji dan so nam prinesli vest iz DIC-a, da je
novi poglavar, ki smo ga izvolili v odsotnosti, podal ostav-
ko. Skoraj bi ga kap. Vzel si je spet tri dni bolniške.

Mi pa smo spet brez poglavarja.

Razpisane bodo spet nove volitve, a kaj pomaga, ko
poglavarji ne plavajo v kisli juhi.

Iz leta MCMLVII.

PROBLEM RELIGIJE NA VASI

Čeprav je bilo že veliko govora in celo več ob-
sežnejših predavanj o reševanju problema religije v neki druž-
beni enoti, ali konkretno na vasi, sem še vseeno zasledil
med nekaterimi svojimi prijatelji na učiteljišču dokajšnjo
nepoučenost o tem, kako naj se ob prihodu na vas, začetnik
spoprime s tem problemom. Zato sem sklenil, da po svojih mo-

čeh, vsaj na kratko orišem to stvar.

Najprej se vprašajmo po koreninah ali vzrokih današnje religije. Teh je vsekakor več. Nekateri so bolj obče standardnejše narave, drugi bolj specifični za neki, določen kraj. V glavnem je naš smoter, da si ogledamo tiste, ki pogosteje nastopajo in s katerimi se novopečeni učitelji najčešče srečuje.

Prvi tak vzrok lahko iščemo v splošni kulturni zaostalosti nekoga kraja, predela ali vasi. Drugi, ki igra važno vlogo je tudi moč tradicije v neki skupini ljudi. Dalje so zelo pomembni politični vzroki (n.pr. še danes obstoje takoimenoovane belogardistične vasi, kjer je mnogo "otrok" v NOB padlo na strani okupatorja...). Lahko pa govorimo tudi o vzrokih, ki nastajajo kot posledice dobro organiziranega religioznega aparata na eni in šibkost oziroma nesposobnost raznih družbenih organizacij na drugi strani. K temu bi še omenil razne napake administracije, kar reakcija pikolovsko izrablja, čeprav se sama zelo rada oprizema geslo: ERRARE HUMANUM EST (zmotiti se je človeško).

X

Iz vseh teh korenin današnje religije, ki so močno socialno pogojene in velikokrat zelo čustveno pobarvane, lahko deloma že razberemo način, kako se bodo postavili pred našo že znano nalogo. Pri tem pa je pomembno, da vemo s kakšno vrsto religije imamo opravka. Ločimo lahko dve vrsti religioznosti: apolitično in politično religioznost. Apolitična religioznost je močno čustveno pobarvana. Ker pa ima vsak napad na čustva (navadno) za posledico izbruh afektov (torej izrazito nerazumskih pojavov) je ta v tem primeru nesmislen. Zavedati pa se moramo, da religiozno zavest lahko nadomesti samo znanstvena, le-ta pa naj bo počasi, a stabilno grajena! Zato pa se učitelju nudijo v njegovi šolski praksi in sploh na njegovem delovnem področju dokaj dobri pogoji. Nikakor pa ne smemo zaiti v to spopad v stalinističnem smislu besede (s smešenjem in obrekovanjem verskih pojavov), ker bi s tem, načinom dosegli le zakrknjenost ljudi in bi bil torej rezultat prav obraten, kot bi ga želeli. To je tudi načelni razlog, da pustimo glavno besedo razvoju, ki bo spremenil ekonomsko in socialne pogoje, kateri so osnove religiozne zavesti. Seveda pa skuša ta reakcija zavirati, zato moramo na dru-

gi strani mi to pospeševati in škodljivo delo reakcije, kolikor je le mogoče paralizirati.

Na koncu bi se dotaknil še konkretnen delo posameznika.

Z doslednim in načelnim stališčem lahko vsak doseže ugled, s tem pa mu je dana možnost, da vpliva na ljudi. Postaviti si moramo svoje nazore, ki jim ne manjka trdnih argumentov in ljudem le te lahko tudi objasnimo. Toda tudi njihove nazore moramo spoštovati, odklanjati pa nasprotnike socializma, ki se skrivajo pod religiozno krinko.

Ko enkrat dosežemo ta stik in ugled, moramo pričeti z odstranjevanjem političnih elementov v religiji. Smoter vsake klerikalne politike je, doseči homogenost (vsi hodimo v cerkev, vsi smo za idealistično prepričanje, zato smo vsi proti marksizmu in s tem tudi proti socializmu) zato moramo razbiti ta vtis homogenosti: le-to pa izvedemo z diferenciacijo: dobiti moramo krog ljudi, na katere vplivamo in jih s tem vedno bolj pridobivamo zase. Ko se nam to posreči, je storjen že prvi temeljni korak k izpolnitvi zastavljene naloge.

Šele na to začnemo z "religioznim bojem" (s prosveto).

B.S.

V S E B I N A :

	stran
1. Predgovor	1
2. Ob osmem marcu	2
3. Impresija jeseni	3
4. Sanje naprodaj	3
5. Zapuščena	7
6. Našla sem tiste oči	7
7. Volitve (poskus humoreske)	8
8. Religija na vasi	9

Časopis "PRELIV". Urejuje uredniški odbor.

Opremil: Milan Ažman, glavni urednik: Niko Grafenauer
Ljubljana, Učiteljišče.

